

ת"פ 8559/03/15 - מדינת ישראל נגד בתי זקוק לנפט בעמ, אליעז ביליק, דוד אריה, אברהם וקנין

בית משפט השלום בחיפה

ת"פ 8559-03-15 מדינת ישראל נ' בתי זקוק לנפט בעמ ואח'
בפני כבוד השופט שלמה בנג'ו

מדינת ישראל

המאשימה

נגד

1. בתי זקוק לנפט בעמ ע"י עו"ד אריה ניגר
או עו"ד יה"ל פורת
2. אליעז ביליק ע"י עו"ד נמרוד ליפסקר
3. דוד אריה ע"י עו"ד ישי שריד
4. אברהם וקנין ע"י עו"ד אריה ניגר או עו"ד
יה"ל פורת

הנאשמים

הכרעת דין

כתב האישום

על פי עובדות כתב האישום, הנאשמת 1 הייתה במועד הרלבנטי לאישום חברה ציבורית המאוגדת בישראל העוסקת בזיקוק נפט גולמי ומוכרת מוצרים שונים כגון בנזין, גז בישול, סולר, דלק סילוני וכיוצ"ב. בין היתר מחזיקה נאשמת 1 בבעלותה מפעל הנמצא בשד' ההסתדרות בחיפה (להלן: **המפעל**).

נאשם 2 היה במועד הרלבנטי לאישום סמנכ"ל תפעול ומנהל בפועל של המפעל. במסגרת תפקידו היה נאשם 2 אחראי על עבודתם של נאשמים 3 ו- 4.

נאשם 3 היה במועד הרלבנטי לאישום מפקח קווי פנים וחץ אצל נאשמת 1 וכן מנהל עבודה ובמסגרת תפקידו היה אחראי על אישור היתרי העבודה והיתרי הביצוע ובכלל זה היתר העבודה והיתר הביצוע נשואי כתב האישום כפי שיפורט להלן.

נאשם 4 היה בכל הזמנים הרלבנטיים לאישום מנהל יחידת התיכון אצל נאשמת 1 ומתוקף תפקידו מהווה גורם אישור מקצועי להיתרי עבודה בפרוזדור F, ובכללם היתר העבודה נשוא תיק זה (תואי תשעת צינורות הדלק מהציאה מהמפעל ועד למסוף הדלק במפרץ חיפה נקרא פרוזדור F).

בתאריך 18.11.08 אירעה דליפה חמורה של דלק סילוני (קרוסין) אל מימי נחל גדורה (להלן: **הנחל**) בקטע הנחל

עמוד 1

שמצפון לגדר המפעל ולגשר הפטרוכימיה ומעט דרומית לצומת וולקן בחיפה (כיכר הל"ט), צומת בו נפגשים שד' ההסתדרות ודרך משה דיין. לאחר בדיקות חוזרות של תשעת צינורות הדלת של פרוזדור F התגלה כי באחד מהם, קו המוליך קרוסין, ארע סדק באחת מדפנות הצינור כתוצאה מקורוזיה. הסדק אירע בקטע הצינור העובר יחד עם יתר שמונה הצינורות בתוך מנהרת גשר הנמצא מתחת לשד' ההסתדרות בחיפה, לאחר שהצנרת חוצה את אפיק הנחל. כתוצאה מהסדק אירעה דליפה של דלק סילוני אל הקרקע ומי התהום ומשם אל הנחל.

בעקבות זיהום מי הנחל, הקרקע ומי התהום הורה המשרד להגנת הסביבה (להלן: **המשרד**) לנאשמת 1 לבצע קידוחי תצפית, בין היתר הגדתו המערבית של הנחל, סמוך לפרוזדור F, בקטע שבו חוצים הצינורות את אפיק הנחל. קידוחי התצפית הראו כי נוצרה שכבת דלק צפ מעל מי התהום. המשרד דרש מנאשמת 1 לשאוב את הדלק המזהם.

נאשמת 1 שכרה את שירותיה של חברת NRD פיתוח משאבי טבע בע"מ (להלן: **חברת NRD**) כקבלן מבצע. חברת NRD הגישה למשרד להגנת הסביבה תוכנית לשאיבת עדשת הדלק אשר אושרה על ידו. בהתאם לתוכנית, היה על חברת NRD לבצע 9 קידוחי שאיבה בקוטר רחב לעומק של 10-12 מ', חמישה קידוחים בתוך המפעל וארבעה קידוחים בקרבת הנחל, קרוב ככל האפשר לקידוחי התצפית הנ"ל שבוצעו בעבר. הקידוחים סומנו G3-G6.

מיקום קידוח G4 נשוא התיק, היה במרחק של כ-4 מ' ממערב לגדה המערבית של הנחל וכ-4 מ' מצפון לפרוזדור F, לאחר חציית אפיק הנחל. חברת NRD שכרה את שירותיה של חברת צמנטכל סולל בונה שותפות מוגבלת (להלן: **צמנטכל**) כקבלן משנה לביצוע הקידוחים.

עד כאן הרקע לעובדות כתב האישום.

בהתאם להוראות חוק עזר לחיפה (שימור רחובות) תשי"ג-1952 ובהתאם להוראות סעיף 42א' לחוק עזר לחיפה (שמירת הסדר והניקיון) התשמ"ב-1982, כל גורם אשר מעוניין לחפור או לכרות שוחה ברחוב חייב לקבל לכך היתר בכתב מהעירייה ולבצע את החפירה בהתאם לתנאי ההיתר. עם מתן ההיתר ניתנת למבצע העבודה תוכנית ובה מסומנים קווי תשתית תת קרקעית העוברים באזור החפירה.

לנאשמים 1 ו-2 היה ידוע שקו ביוב תת קרקעי עובר במקביל לאפיק הנחל, סמוך לקידוח G4, וזאת בשל העובדה, שנאשמת 1 פנתה לעירייה וקיבלה כשנה ורבע קודם לכן היתר לחפירות גישוש שתקופת ביצועו בין 18.1.09 - 30.3.09. אותה חפירת גישוש נועדה לאתר צינור מים וצינור ביוב 32 צול עבור גשר מעל נחל גדורה, במרחק עשרות מטרים בודדים מדרום לקידוח G4. בהתאם לנוהל "היתרי ביצוע והיתרי עבודה" ונוהל "ביצוע עבודות חפירה" של נאשמת 1 נדרש היתר עבודה לכל עבודת חפירה (להלן: **הנהלים**). לכל היתר עבודה נדרש לאחר מכן היתר ביצוע המאשר באופן בלעדי את תחילת ביצוע העבודה. כדי לקבל היתר עבודה נדרשים אישורים מקצועיים שונים. כאשר מדובר בעבודת חפירה וכשיש סכנה לפגיעה בצנרת תת-קרקעית נדרשת בדיקה יסודית של תוכניות אתר החפירה, בין היתר, ע"י מנהל יחידת התיכון, נאשם 4, עליו מוטלת החובה לאשר בטופס היתר עבודה כי לא נשקפת סכנה לפגיעה בציוד תת קרקעי. אם קיימת סכנה לפגיעה שכזו יש לכלול בהיתר תנאים שימנעו את הפגיעה.

בהתאם לנהלים, נאשם 3 אחראי הן על אישור היתר העבודה והן על אישור היתר הביצוע.

ביום 1.9.10 הוצא על ידי אסף חרנס, קצין הבטיחות של הנאשמת 1, ולפי הזמנת נאשם 3, היתר עבודה לביצוע 4

קידוחים G3-G6 במוך לנחל הגדורה בפרוזדור F. אחד מתנאי היתר העבודה קבע כי יש לקבל הסכמה בכתב מטעם גורמי חוץ כגון חברת החשמל, עיריית חיפה, בזק ועוד, וכי האחריות לכך מוטלת על האחראי על העבודה, היינו, נאשם 3.

על גבי ההיתר ניתנו מספר אישורים מקצועיים בחתימת בעלי התפקידים הרלבנטיים. בין היתר, אישר הנאשם 4 כי החפירה לא מסכנת צנרת תת קרקעית. לאחר שנחתמו האישורים המקצועיים אישר אסף חרנס את ההיתר ביום 6.9.10.

ביום 7.9.10 חתם נאשם 3 על היתר הביצוע לקידוח G4 ואישר כי בדק את אתר העבודה ומצא כי כל הדרישות לתחילת העבודה בהיתר העבודה ובהיתר הביצוע מתקיימות. על גבי היתר הביצוע ציין נאשם 3 כי העבודה מתבצעת באישור מנהל התיכון, נאשם 4. כרמי חוראני, שהיה מפקח עבודה בחברת צמנטכל, חתם על היתר הביצוע ואישר כי הוא מתחייב לבצע את העבודה בהתאם לכללי הבטיחות ותנאי ההיתר.

נאשם 2 לא פיקח על עבודת של נאשמים 3 ו-4 באופן שימנע פגיעה בתשתיות תת קרקעיות, לא דיווח להם על קיומו של צינור הביוב במקום הקידוח למרות שידע על כך ולא הורה למי מהם לבקש היתר חפירה מעיריית חיפה.

ביום 7.9.10 בשעה 9:00 או בסמוך לכך, החלה חברת צמנטכל, בפיקוחו של כרמי חוראני, לבצע את קידוח G4. לצורך הקידוח הביאה חברת צמנטכל למקום מכונת קידוח אשר הופעלה בידי עובד שלה, ולדימיר ששקוב. לפני תחילת הקידוח הורה כרמי חוראני לבצע במקום חפירת גישוש עם מחפרון נהוג בידי עובד חברת צמנטכל, חיים סרמילי, עד לעומק של כשני מטרים מתחת לפני הקרקע, זאת מחשש לפגיעה בתשתיות שונות. בחפירת הגישוש לא נמצא דבר ולפיכך הורה כרמי חוראני לששקוב להתחיל לקדוח. כאשר הגיע המקדח לעומק של כ-2.5-3 מ' מתחת לקרקע, פגע המקדח בצינור סניקת ביוב בקוטר 24 צול עשוי אסבסט, הסונק את הביוב מהקרויות עד למתקן טיהור שפכים חיפה. תוואי הצינור, באזור הקידוח, עובר, כאמור לעיל, במקביל לאפיק הנחל, סמוך מאוד לנקודת הקידוח G4.

כתוצאה מפגיעת המקדח בצינור הביוב, נפער בו פתח באורך 23 ס"מ לערך ומי ביוב גולמי בספיקה גבוהה החלו לזרום מהצינור לתוך הנחל ומשם למפגש עם נחל הקישון המצוי כקילומטר דרומה מנקודת הקידוח ומשם לים.

בבדיקת דגימות מים שניטלו ממקום הפגיעה בצינור, התברר כי מי הביוב מכילים 19 מיליון חיידקי קוליפורמים צואתיים ל-100 מ"ל, שהם פי 24000 מהערך המירבי המותר על פי התקנות, דבר המהווה סיכון לאנשים העלולים לבוא במגע עם מי הנחל. עומס החומר האורגני, צח"ב, במי הביוב במקום התגלה כגבוה פי 30 מהמותר על פי התקנות וכעט פי 10 מהערך המירבי המותר מבחינת צח"כ, מה שגורם לירידה בריכוז החמצן המומס בנחל ועלול להביא לתמותה של בעלי חיים הנמצאים במים וכן לריחות צחנה. כמו כן, ריכוז המוצקים המרחפים, המבטא את עכירות המים, היה גבוה פי 20 מהערך המירבי המותר בהתאם לתקנות. ריכוזי החנקן האמוניקאלי בנקודת הפגיעה היו גבוהים כמעט פי 50 מהערך המירבי המותר בתקנות. ריכוזי הזרחן הכללי היו גבוהים פי 2 מהנדרש בתקנות. כל אלה גורמים להתפתחות מואצת של אצות בנחל, מה שפוגע בבעלי החיים והגברת הצחנה. האמוניה אף רעילה לאדם ולבעלי החיים. בנוסף, נתגלו בדגימות שניטלו במורד הנחל ובמרחק 100 מטרים ממקום הפגיעה בצינור, 13 מיליון קוליפורמים צואתיים, פי 16,000 מהערך המירבי המותר; 270 מ"ג לליטר צח"ב, פי 18 מהערך המירבי המותר; 495 מ"ג לליטר צח"כ, פי 5 מהערך המירבי המותר; 118 מ"ג לליטר מוצקים מרחפים, פי 8 מהערך המירבי המותר, 91 מ"ג לליטר חנקן אמוניקאלי, פי 36 מהערך המירבי המותר; 11.5 מ"ג לליטר זרחן כללי, פי 6 כמעט מהערך המירבי המותר.

זרימת הביוב לנחל נמשכה בכמויות גדולות ולאורך כל שעות היום ורק בשעה 22:00 לערך ניתן היה להפסיק את פעולת משאבות הביוב של הקריות על מנת לרוקן את קו הביוב ולאפשר את תיקונו. תיקון הקו ארך עד השעות שלפנות בוקר יום ה - 8.9.10. כיוון שהפתח שנפער בצינור הביוב היה גדול ולא ניתן היה למצוא חבק גדול מספיק כדי לאטום אותו לחלוטין, היה צורך להזמין חבק גדול יותר ולבצע תיקון חוזר ביום 16.9.10, פעולה שהצריכה הזרמה של שפכי ביוב לים.

כתב האישום מייחס לנאשמים עבירות של **אי הימנעות מפעולה המזהמת מים**, לפי סעיף 20ב(א) + 20כא לחוק המים, תשי"ט-1959 (להלן: **חוק המים**).

בנוסף, יוחסה לנאשמים 2-4 עבירה של **הפרת אחריות נושא משרה בתאגיד**, לפי סעיף 20 כב לחוק המים.

תשובת הנאשמים

הנאשמים כפרו בעובדות כתב האישום, למעט בתקינות דגימות המים וממצאיהם, כאשר באופן כללי משליך כל נאשם את האחריות על רעהו.

דין והכרעה

המסגרת הנורמטיבית

עבירת איסור זיהום מים:

"20ב. (א) חייב אדם להימנע מכל פעולה המזהמת מים או עלולה לגרום לזיהום מים, במישרין או בעקיפין, מיד או לאחר זמן; ואין נפקא מינה אם היה מקור המים מזוהם לפני אותה פעולה ואם לאו.

[...]

"20כא. (א) העובר על הוראה מהוראות סימן א1, דינו - מאסר שנה או קנס 392,000 שקלים חדשים, ואם היתה העבירה נמשכת - מאסר שבעה ימים או קנס נוסף של 25,900 שקלים חדשים לכל יום שבו נמשכה העבירה לאחר שקיבל התראה בכתב ממי שהשר לאיכות הסביבה הסמיכו לענין זה, ובהתאם למועד שנקבע בהתראה.

(ב) עבירה לפי סעיף זה היא מסוג העבירות של אחריות קפידה."

לנאשמים 2-4 יוחסו עבירות נוספות של אחריות נושאי משרה בתאגיד:

עמוד 4

"20כב. נעברה עבירה לפי סעיף 20כא בידי תאגיד, יאשם גם כל אדם אשר בשעת ביצוע העבירה היה מנהל, שותף, למעט שותף מוגבל, או עובד בכיר באותו תאגיד, האחראי לענין הנדון, אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ושנקט את כל האמצעים הסבירים כדי למנוע או להפסיק את העבירה.

דין אודות כל אחד מהנאשמים:

לאחר שהצגנו את המסגרת הנורמטיבית המקיפה את העבירות המיוחסות לנאשמים, נפנה לבחינת אחריותו של כל אחד מהנאשמים. יצוין כי לנאשמים קיימות מספר טענות הגנה משותפות; הטלת האחריות למחדלים על חברת הקבלן; אכיפה בררנית בשל כך שלא הועמדו לדין אחרים ביניהם מנכ"ל החברה, אדון בטענות אלה לאחר הדיון באחריות כל אחד מהנאשמים.

אחריות נאשמת 1

הנאשמת הינה חברה לזיקוק נפט גולמי, המחזיקה במפעל באיזור נשוא כתב האישום. העבירה המיוחסת לנאשמת הינה עבירה של איסור זיהום מים, שהינה עבירה של אחריות קפידה כאמור. הטלת אחריות פלילית על תאגיד בעבירה זו, נעשית מכוח סעיף 23(א)(ב).

סעיף זה קובע בזו הלשון:

"היקף אחריותו הפלילית של תאגיד (תיקון מס' 39) תשנ"ד-1994

23. (א) תאגיד יישא באחריות פלילית -

(1) לפי סעיף 22, כשהעבירה נעברה על-ידי אדם במהלך מילוי תפקידו בתאגיד;

(2) לעבירה המצריכה הוכחת מחשבה פלילית או רשלנות, אם, בנסיבות הענין ולאור תפקידו של האדם, סמכותו ואחריותו בניהול עניני התאגיד, יש לראות במעשה שבו עבר את העבירה, ובמחשבתו הפלילית או ברשלנותו, את מעשהו, ומחשבתו או רשלנותו, של התאגיד.

(ב) בעבירה שנעברה במחדל, כאשר חובת העשיה מוטלת במישרין על התאגיד, אין נפקה מינה אם ניתן לייחס את העבירה גם לבעל תפקיד פלוני בתאגיד, אם לאו."

אחריות פלילית על הנאשמת, שהינה תאגיד, עשויה לחול בשני אפיקים שונים; האפיק הראשון, הטלת אחריות פלילית כשהעבירה נעברה על ידי אדם במהלך מילוי תפקידו בתאגיד. האפיק השני, בעבירה שנעשתה במחדל (בדומה למקרנו - ש.ב.), כאשר חובת העשייה מוטלת במישרין על התאגיד.

אשר לאפיק הראשון, כפי שנראה בהמשך, בדיון בעניין אחריותם של יתר הנאשמים בתיק, ניתן להטיל אחריות פלילית על הנאשמת בהתבסס על מעשיהם של נאשמים 2-4 שהם עובדי הנאשמת בתאגיד.

אשר לאפיק השני, על הנאשמת מוטלת חובה במישרין, חובה זו נובעת משני מקורות.

המקור הראשון לחובה מצוי בלשון החוק, סעיף 20ב(א) לחוק המים, המחייבת "אדם" להימנע מפעולה המזהמת מים או עלולה לגרום לזיהום מים. את הפרשנות להגדרת המילה "אדם" קבע המחוקק בחוק הפרשנות, תשמ"א - 1981, שם הוגדר אדם כ"**...אף חבר-בני-אדם במשמע, בין שהוא תאגיד ובין שאינו תאגיד**". הנה כי כן, גם במקרנו קורא החוק, בין היתר מתאגידים, במישרין, להימנע מזיהום מים.

המקור השני לחובה, מצוי בנהליה של הנאשמת. בהתאם לנוהל ת/18. על פי הנוהל, הנאשמת פיתחה את "שיטת ההיתרים" על מנת למנוע התפתחות אירועים בלתי צפויים בשל פעולות הכרוכות בחשיפה לסיכונים, בין היתר, לסביבה. הנוהל מדגיש כי ניתן להתחיל ביצוע עבודה אך ורק עם היתר ביצוע ממולא כנדרש. עוד עולה מהנוהל כי היתר ביצוע נדרש לכל עבודה המתבצעת אצל הנאשמת.

בסעיף 3.1.6 לנוהל מוטלת חובה על נותן היתר הביצוע, לבדוק בסמוך למועד ביצוע העבודה את תנאי ביצוע העבודה הרשומים בהיתר וכן המצאות חתימות האישור הנדרשות של בעלי התפקידים הרלוונטיים ואת **התנאים הסביבתיים הקיימים**.

בסעיף 3.1.7.2 מפורטים האישורים המקדימים הנדרשים לצורך ביצוע העבודה, כאשר מצוין בנוהל, כי יש להעביר את המידע על ביצוע העבודה לגורמים רלוונטיים נוספים כדוגמת מתקן סמוך אשר עלול להיות מושפע.

בנוסף, קבעה הנאשמת את נוהל ת/20 - ביצוע עבודות חפירה, אשר מטרתו פירוט הסכנות ואמצעי הבטיחות שיש לנקוט בעת ביצוע פעולות חפירה, כאשר צוין בבירור כי "**עבודות חפר וחפירות לעומק הקרקע, עלולות לפגוע בתשתית תת-קרקעית...**". נוהל זה מפנה, כחלק מאמצעי הבטיחות שיש לנקוט, לנוהל ת/18 ולדרישה לקבלת היתרי עבודה. בסעיף 3.1.2 מצוין מפורשות כי "**ההיתר יוצא רק לאחר בדיקה יסודית של תוכניות אתר החפירה, הן ע"י מנהל/מהנדס יחידת התיכון, מהנדס מחלקת החשמל והממונה על המיכשור והתקשורת, אשר חייבים לאשר בטופס היתר העבודה, שאומנם לא נשקפת סכנת פגיעה בציוד תת קרקעי.**"

הנה כי כן, נהלי החברה עצמה אשר פותחו במסגרת "שיטת ההיתרים", מטילים על הנאשמת חובה לבצע את כל הבדיקות הנדרשות על מנת להימנע מגרימת מפגעים סביבתיים במהלך עבודות המבוצעות על ידה.

כעת נפנה לבחון האם במחדליה, עברה הנאשמת על העבירה המיוחסת לה בכך שלא נמנעה מכל פעולה המזהמת מים או עלולה לגרום לזיהום מים.

מבחינת חומר הראיות בעניינה של הנאשמת, עולה כי הנאשמת כשלה בהתנהלותה כאשר לא פנתה לעיריית חיפה לצורך הוצאת היתר חפירה, על מנת לוודא שאין בביצוע החפירה סיכון לפגיעה בתשתיות כלשהן וכפועל יוצא מכך סיכון לפגיעה סביבתית:

מהודעתו של מנכ"ל הנאשמת דאז - מר ישר בן מרדכי, מסר האחרון כי בדיקת תשתיות טרם ביצוע קידוח הינו אמצעי מובן מאליו בו על הנאשמת לנקוט (ת/48):

**"ש: האם נתת הנחיות כתובות או לא כתובות לנציגים שלך לבדוק אם קיימות תשתיות תת קרקעיות בטרם ביצוע הקידוח?
ת: לא וגם לא תפקידי לעשות זאת, אלה דברים מובנים מאליו שאנשים מתחתי צריכים לעשות". (ת/48, בעמ' 3, בש' 15-19).**

עוד הוסיף מנכ"ל הנאשמת בעניין זה:

"מבחינתי מי שאחראי לודא שאכן כשמבצעים עבודות מחוץ למפעל לודא שלא תהיה פגיעה בתשתיות אחרות זה המנהלים שתחתי. מאחריותם להכתיב או להנחות את אופן העבודה וביצועה."

כמו כן מסר בהודעתו ת/48, עמ' 4 שורות 22-25:

"מה שמקובל, שמבוצעות עבודות בשטח שידוע שיש בו תשתיות ששייכות לגורמים אחרים צריך לוודא את מיקומם ואני חושב שצריך לקבל את אישורם, כי מאיתנו מבקשים אישורים לעבודות באזור התשתיות שלנו".

הנה כי כן, מנכ"ל הנאשמת בעצמו, מצהיר כי מקום שקיימות בו תשתיות השייכות לגורמים אחרים, **"צריך לוודא את מיקומם"**, וכן הוסיף כי הוא חושב שאף לקבל את אישורם.

בנוסף, מודה הנאשם 2, סמנכ"ל התפעול של נאשמת 1, כי בדיעבד, על פי היכרותו עם השטח והפרויקט, היה מקום לפנות לרשויות ולבדוק לגבי קיום תשתיות תת קרקעיות באזור הנפגע ולבקש אישור קדיחה:

**"ש: האם יש בעל תפקיד בבז"ן שהיה חייב לבדוק עם הרשויות לגבי קיום תשתיות תת קרקעיות באזור בו נפגע...?
ת: כשאנחנו עובדים על תוואי קווי החוף שלנו אנחנו מבקשים אישור כפי שאמרתי קודם מהרשויות. תלוי מי מבצע את העבודה.
ש: האם בעבודה שבוצעה בפרויקט זה ובפרט בנקודה של הפגיעה האם היה צורך לדעתך לפנות לרשויות, לפי היכרותך עם השטח והפרויקט?
ת: לפי נהלי בז"ן לא היה צורך, אבל אם אתה שואל את דעתי, בדיעבד, היה מקום". (ת/24 הודעת נאשם 2 - בעמ' 8 ש 16-22).**

נאשם 4, מנהל יחידת התיכון אצל הנאשמת, מסר אף הוא בהודעתו כי אצל הנאשמת ישנו תהליך של אישורים על מנת למנוע פגיעה בתשתיות בתוך בתי הזיקוק ומחוצה לו והתקבלו ההיתרים לאחר חתימה של בעלי התפקידים, כולל סיורים משותפים באתר (ראו עדות נאשם 4 - ת/22, בעמ' 5, ש' 10-11).

חובתה של הנאשמת עולה גם מנהלי החברה עצמה המנחים כיצד יש להתנהל בפרויקטים מסוג זה ומטרות העולות ממנו שהן מניעת מפגעים סביבתיים, כאמור לעיל. כך למשל, נוהל ת/18 שעניינו היתרי ביצוע והיתרי עבודה של הנאשמת. בסעיף 3.1.6 לנוהל נכתב כי:

"בסמוך למועד ביצוע העבודה יבדוק נותן היתר הביצוע, טרם מתן ההיתר, את תנאי ביצוע העבודה הרשומים בהיתר העבודה וכן המצאות חתימות האישור הנדרשות של בעלי התפקידים הרלוונטיים ואת התנאים הסביבתיים הקיימים".

גם בנוהל ת/20 שעניינו ביצוע עבודות חפירה ישנה הנחייה ברורה לאי ביצוע עבודות חפירה ללא היתר עבודה על פי נוהל ת/18, והיתר כזה יינתן רק לאחר בדירה יסודית של תוכניות אתר החפירה.

עבודות החפירה במקרנו בוצעו על פי היתר (ת/25) - בהיתר זה קצין הבטיחות הוא אסף חרנס, אחראי העבודה הוא נאשם 3, ובו מופיעים מאשרי ביצוע העבודה וביניהם נאשם 4. באותו היתר כתוב באופן מפורש בסעיף 10 כי:

"לביצוע העבודה יש לקבל הסכמה בכתב מטעם גורמי חוץ כדלהלן: חברת החשמל, עיריית חיפה, רשות הניקוז עמק זבולון, רכבת ישראל, בזק וכו': באחריות האחראי על העבודה". (אחראי העבודה על ההיתר - נאשם 3 - ש.ב.)

בנוסף, בהודעתו של דניאל אקבל, רכז היתרי חפירה בעיריית חיפה, מסר כי:

"ידוע לי כי בז"ן או מי מטעמם לא פנו אלינו לביצוע חפירות בנקודה שבה נפגע הקו, אך להבדיל על פי הרישומים שברשותי בז"ן כן פנו בעבודה קודמת וקיבלו היתר חפירה...לדעתי, אם בזן היו פונים אלי במסגרת הקידוחים שביצעו על גדת הגדורה אני הייתי מפנה אותם לגורמי התשתיות הנוגעים בדבר ודרכם היו מקבלים בוודאות תוכנית מסומנת של קו, וכך יכלו למנוע מקרה של פגיעה בקו..." (ת/39 בעמ' 1 ש' 9-12, ועמ' 2, בש' 7-11).

אשר על כן, הנוהל והחוק מטילים חובת עשייה, הן במישרין והן בעקיפין, על הנאשמת. מחומר הראיות עולה כי כל "שרשרת הפיקוד" של הנאשמת כשלה; דרג הביצוע, לאמור, הנאשמים 2 ו-4 מאשרים בעדותם כי היה צורך לקבל הסכמה של הגורמים השונים (עיריית חיפה, חברת חשמל וכו'), אלא שבפועל המידע לא סונכרן בין הגורמים הללו ולמרות זאת בוצעה הקדיחה מבלי לוודא שהקידוח מתבצע במקום הנכון. לו הייתה בדיקה של כל נאשם ונאשם, היה מתברר בנקל כי אין בידיהם וודאות שהקדיחה מתבצעת במקום הנכון, אשר לא יגרום לפגיעה בתשתיות ולמפגע סביבתי.

אחריותו של נאשם 2 -

הנאשם 2 משמש כסמנכ"ל תפעול ומנהל כללי אצל הנאשמת. מהודעתו של מנכ"ל החברה ישר בן מרדכי, עת הוצג לו הסכם העבודה עם חברת הקבלן, עולה כי האחריות על ביצוע העבודה בפרויקט הייתה עליו:

"מטעם בז"ן חתומים אליעד ביליק שהוא סמנכ"ל תפעול זקוק (ובהגדרתו הקודמת מנהל המפעל) והוא בעצם האחראי על ביצוע הפרויקט..." (ת/48, עמ' 7 בש' 6-8.

כחלק מתפקידו, חתם הנאשם 2 על החוזה לביצוע הפרויקט (ת/10). במסגרת החוזה צורפו בין היתר תקנות הבטיחות הרלוונטיות אשר הדגישו מפורשות את הצורך בהיתר ביצוע והיתר עבודה עדכני בטרם ביצוע עבודה כלשהי. הנאשם 2 מסר כי הכיר את הפרויקט ואת תוכניות הקידוחים בטרם הביצוע וביקר בשטח טרם ביצוע הפרויקט על מנת להתרשם ממיקומי הקידוח (ת/24, עמ' 3 בש' 16-25).

הנאשם 2 מסר בהודעתו כי ידע על קיומן של תשתיות במקום (ראה ת/24, בש' 23), וחרף זאת נמנע מלהנחות את נאשמים 3-4 לפנות לעיריית חיפה על מנת לוודא את תוואי התשתיות במטרה שלא לפגוע בהן:

**"ש. תאשר לי שלמרות שידעת שיש קו סניקה לא הפנית את תשומת ליבו לא של אריה דוד ולא של וקנין ולא בעל תפקיד אחר לעובדה שיש שם קו סניקה שמן הראוי לפנות לעיריית חיפה כדי לוודא מקומו על התוואי שלו.
ת. בכתב לא הנחיתי אף אחד, לא זוכר אם הנחיתי מישהו בע"פ שיתמקד בקו הספציפי הזה"** (עמ' 72 לפרוט' בש' 12-15).

לו זו אף זו, מעדותו של נאשם 3 עולה כי לא רק שהנאשם 2 לא וידא שנעשו פעולות פנייה לגורמי חוץ, אלא גם שאמר לו שאין צורך בפנייה לעירייה וכי ייתכן ובאומרו כך, הוא הכשיל אותו (ראו עמ' 81 לפרוט', בש' 26-27).

הנאשם 2 מצידו, מוסר כי האחריות הינה על הנאשם 3 הואיל ובעל ההיתר הוא שצריך לבדוק את האישורים (ראו עמ' 66 לפרוט', בש' 26-27) וכן על הנאשם 4, שהיה לשיטתו נציגה של הנאשמת לעניין הקידוחים (ראה ת/24, בעמ' 3,

ש' 15) ומשכך היה אחראי לבדוק כיצד מתנהלים הקבלנים והם פועלים על פי ההנחיות (ת/24, בעמ' 4, ש' 15-16).

בכל הכבוד, איני יכול לקבל טענה זו, בה מנהל המפעל ואחראי הפרויקט (כפי שתואר על ידי מנכ"ל החברה), משליך את מלוא האחריות על הכפופים לו, ובעניין זה אפנה לדברי מנכ"ל החברה כפי שהובאו לעיל בהם הוא מדגיש כי מי שאחראי לוודא שאכן כשמבצעים עבודות מחוץ למפעל לוודא שלא תהיה פגיעה בתשתיות אחרות אלה המנהלים תחתיו, שעליהם להכתיב או להנחות את אופן ביצוע העבודה וביצועה (ת/48, בעמ' 6, בש' 20-23).

בנוסף, מנהל היתרי העבודה והיתרי הביצוע (ת/18) עולה כי אחד האחראים על ביצוע הנוהל הינו מנהל המתקן, היינו הנאשם 2, מנהל המפעל, כתוארו דאז (ראו חתימתו בת/10), כאשר על פי הנוהל, אחריותו כאחראי מנהלי הייתה, בין היתר, לבצע "מעקב אחר מילוי קפדני של הוראות הביצוע והוראות הבטיחות" (ראו סעיף 3.2.3.5 לנוהל).

נראה אפוא כי לנאשם 2 אחריות באי נקיטת פעולות למניעת זיהום המים ווידוא כי האחראים הממונים תחתיו, במחלקתו מקיימים את כל האישורים הרלוונטיים הנדרשים לקבלת ההיתר. הנאשם 2 החתום כמנהל המפעל על חוזה העבודה עם החברה הקבלנית, היה צריך לוודא שהכפופים לו, אשר לו האציל את סמכויותיו, מוודאים כי התקבלו כל האישורים הצריכים לעניין על מנת להימנע מפגיעה בתשתיות תת קרקעיות במסגרת פעולות הקדיחה.

מחדליו של הנאשם 2 מקבלים חומרה יתרה, שעה שאף בודעו כי במקום קיים קו סניקה, לא מצא לנכון להודיע למי מהאחראים על העבודה ולוודא כי קיימים אישורים המאשרים את ביצוע הקדיחה במקום וכי קדיחה באותה הנקודה לא תפגע בתשתיות כאלה ואחרות.

הנאשם 2, אשר מבין הנאשמים אוחד בתפקיד הבכיר ביותר במסגרת האחראים על הפרויקט, נמנע מהנחיית הכפופים לו אודות הנדרש בדיקה, נמנע מווידוא קבלת אישורים כאלה ואחרים מטעם גורמי חוץ ונמנע מלעדכן את הנאשמים 3 ו 4 אודות קו הסניקה אשר ידע על קיומו. במחדליו אלו לא נמנע מביצוע פעולה העלולה לגרום לזיהום מים, ואכן במחדליו גרם לביצוע עבודות אשר הובילו לבסוף לזיהום המים בשטח נשוא כתב האישום.

אחריותו של נאשם 3

בהתאם להיתר העבודה (ת/25) היה הנאשם 3 "אחראי לעבודה" וה"מפקח - מאשר קבלת ובצוע העבודה". בהיתר זה, חתום הנאשם 3 על כך שבדק את אתר העבודה ומצא כי כל הדרישות לתחילת העבודה בהיתר העבודה ובהיתר הביצוע מתקיימות. בין יתר התנאים שבהיתר, ניתן לראות כי אחראי על העבודה או בא כוחו יהיה נוכח בכל זמן ביצוע העבודה; האחראי לביצוע העבודה יבדוק יום יום את אתר העבודה ויוודא את כל תנאי הבטיחות הדרושים כולל הדרכת עובדים, בדיקת רישיונות ואישורים המתאימים לסוג העבודה; כמו כן, לביצוע העבודה יש לקבל הסכמה בכתב מטעם גורמי חוץ, בין היתר עיריית חיפה, וזאת באחריות האחראי על העבודה.

הנאשם 3 טען כי אינו נושא באחריות למחדלים שבוצעו בפרויקט הואיל והינו עובד זוטרי ועל אינו נחשב כעובד בכיר, כלשון החוק ואינו חב באחריות פלילית לעבירת זיהום המים.

אין ביכולתי לקבל את טיעון זה, שעה שהוא אינו מתיישב עם אופי תפקידו ועם גודל האחריות אשר הייתה מוטלת על כתפיו של הנאשם 3 בעניין הפרויקט נושא כתב האישום. ראשית, הנאשם 3 הוא הנושא ברוב האחריות על פי הגדרתו בהיתר העבודה שניתן לפרויקט. כאמור, היתר העבודה מפרט מהם התנאים לביצוע העבודה, ומונה באופן מפורש, כי **באחריות האחראי על העבודה - לקבל הסכמה בכתב מטעם גורמי חוץ...בין היתר, עיריית חיפה. (ראה תנאי מספר 10 בהיתר העבודה).**

גם נאשם 2 בעדותו בפני בית המשפט, מאשר כי באחריות הנאשם 3 היה לקבל את ההיתרים הנדרשים לצורך ביצוע העבודה:

"לפי נוהלי בז", מחויבים ללכת לקבל היתרים מכל הרשויות...בעל ההיתר הוא זה שצריך להביא את האישורים. בעל ההיתר מבחינתי זה אריה דוד..." (עמ' 66 לפרוט' בש' 24-27).

נאשם 4 אף הוא טוען כי הנאשם 3 היה אחראי על בדיקור התשתיות וכי הנאשם 3 הוא זה שהיה אמון תמיד על הוצאת האישורים:

"במקרה הזה הפגיעה בתשתית הזו זה באחריותו של אריה דוד כי הוא באגף תמיד הוציא את האישורים והוא אחראי ובגלל שלא פנה לעיריית חיפה...אני ציפיתי שהוא יבדוק מול עיריית חיפה כמו שכתוב בהיתר..." (עמ' 85 לפרוט' בש' 13-17).

מכאן, ניתן לומר אפוא, שלו היה הנאשם 3 מבצע את המוטל עליו באופן מפורש בתנאי 10 לתנאי ביצוע העבודה בהיתר, הרי שתשתיות הביוב באזור הקידוח היו ידועות לו מראש והיה מתריע על כך ומונע את הפגיעה בצנרת הביוב וזיהום המים שהתרחש בעקבותיה.

תפקידו ואחריותו של נאשם 3 עולה גם מעדותו של אסף חרנס, ששימש כקצין הבטיחות בפרויקט, אשר מסר בהודעתו כי הנאשם 3 הוא שפיקח והיה אחראי על העבודה הספציפית הזו (ראה ת/45, עמ' 3 בש' 23-25). וכן בעדותו בבית המשפט, כאשר נשאל על פי מה קבע כי נאשם 3 היה צריך להוציא היתרי חוץ, מסר: **"בגלל שהעבודה מתבצעת מחוץ לשטח הטיפול, מחוץ לגדרות של המפעל, עלול להיות מצב שקיים בתוך הקרקע תשתיות נוספות, זה הגיוני מאוד"** (עמ' 46 לפרוט' בש' 15-16). בהמשך, מסר כי האחריות מוטלת על הנאשם 3 הואיל והוא שימש כמפקח העבודה (עמ' 46 לפרוט' בש' 18-22).

בהתאם לסעיף 3.1.7.2 לנוהל היתרי ביצוע והיתרי עבודה (ת/18), הנוגע לאישורים מקדימים/נוספים לביצוע העבודה,

חלק זה בהיתר נועד להביא את המידע על ביצוע העבודה לגורמים רלוונטיים נוספים אשר עלולים להיות מושפעים ממנה, וחלק זה צריך להיות ממולא על ידי מבקש ההיתר, היינו נאשם 3. דא עקא, הנאשם 3 התרשל בכך שלא מילא ולא פנה לגורמים הרלוונטיים בעניין זה.

עוד טוען הנאשם 3, כי בשל העובדה כי נקודת הקידוח הוזזה ללא ידיעתו, אין הוא אחראי על הנזק שנגרם כתוצאה מהקדיחה. טענה זו אינה יכולה להתקבל שכן מדובר בהתנהגות של "עצימת עיניים" מטעמו של הנאשם 3. חלק מאחריותו של נאשם 3, במסגרת תפקידו והאחריות המוטלת עליו, להיות מעודכן ולוודא כי העבודה מבוצעת בהתאם להיתרים.

בהתאם לנהלים, על הנאשם 3 הייתה האחריות בפועל לבדוק ולהיות בפיקוח צמוד של הפרויקט והעבודות שנעשו בהתאם להיתרי העבודה והביצוע עליהם הוא חתום. טענתו של הנאשם 3 כי על אף העובדה כי הוא מבקש היתר העבודה, האחריות בפועל הינה על נאשם 4, אשר היה המפקח והיה עליו להיות נוכח בזמן הקידוח (ראה הודעת הנאשם 3 ת/23, בעמ' 2 בש' 18-21), אינה מעלה או מורידה מאחריותו כאחראי לעבודה. שהרי כאמור בסעיף 3.1.7.2. האחריות על ההודעה לגורמי חוץ הייתה עליו, ואילו האחריות לוודא כי עשה זאת הינה על הנאשם 4. ויודגש כי עצם העובדה כי קיים גורם מוודא שהנאשם 3 מבצע את עבודתו כהלכה, אינה פוטרת את הנאשם 3 לבצע את הנדרש ממנו על פי הנוהל.

אחריותו של נאשם 4

הנאשם 4 משמש כמנהל יחידת התיכון אצל הנאשמת.

הנאשם 4 טוען כי הוא אינו מהווה "נושא משרה" ואינו נכלל תחת הגדרת "מנהל" או "עובד בכיר" אצל הנאשמת, וזאת על אף כותרת תפקידו כ"מנהל", וכי יש לבצע בחינה מהותית יותר של תפקידו. נפנה לדון בשאלה זו כעת.

על מנת לבצע בחינה מהותית של תפקידו וגדרות אחריותו של הנאשם 4, נבחן את העולה מחומר הראיות שהוצג בפני.

על פי נוהל היתרי ביצוע והיתרי עבודה של הנאשמת, תפקידו של מנהל התיכון הוא לאשר את עבודות החפירה/חדירה לקרקע במידה ויש סכנה של פגיעה בצנרת שירותים תת קרקעיים, ביוב, ניקוזים, מים, וזאת בהיעדר מהנדס אזרחי (ראה נוהל ת/18, בעמ' 8).

בנוסף, על פי נוהל ביצוע עבודות חפירה (ת/20), סעיף 3.1.2 -

"ההיתר יוצא רק לאחר בדיקה יסודית של תוכניות אתר החפירה, הן ע"י מנהל/מהנדס

יחידת התיכון...אשר חייבים לאשר בטופס היתר העבודה, שאמנם לא נשקפת סכנת פגיעה בציוד תת קרקעי."

הנאשם 4 מצהיר בעצמו כי אחריותו, בין היתר, הייתה "חתימה על היתרים או היתרי עבודה למניעת פגיעה בצנרת דלק תת קרקעית בשטח בתי הזיקוק ובפרוזדורי הדלק שמחוץ לבז"ן..." (ת/22, עמ' 1, ש' 3-7).

עוד מסר נאשם 4 כי הוא כפוף לנאשם 2 ולו הוא מדווח על העבודה בתחום החפירות (ת/22, עמ' 2 ש' 5-6), ובאשר לפרויקט נשוא כתב האישום מסר כי "בפרויקט הזה ביקש ממני מנהל המפעל סמנכ"ל, עזי ביליק, לבוא וללוות את הפרויקט..." (עמ' 84 לפרוט', בש' 3).

הן בחקירתו והן במהלך עדותו החריג הנאשם 4 את תפקידו לאחראי על מניעת פגיעה בצנרת דלק בלבד. דא עקא, כי לא נמצאה החרגה שכזו לתפקידו במקום אחר בחומר הראיות. ההיפך הוא הנכון, כאמור ההיתר מפרט באופן מפורש כי האחריות היא על צנרת שירותים תת קרקעיים, ביוב, ניקוזים, מים. הנאשם 4 מצדיק את ההחרגה שקבע בכך שעל פי המידע והנתונים המונחים בפניו, אין לו דרך לבחון ולדעת אודות צנרות ותשתיות אחרות בשטח. איני יכול להסכים עם טענות אלו.

תפקידו של הנאשם 4 מוגדר באופן מפורש בנהליה של הנאשמת. הנאשם עצמו חתם על גבי היתר העבודה נשוא כתב האישום (ת/25), כאחד הגורמים המקצועיים החתומים עליו, בה הוא מאשר את העובדה כי "החפירה לא מסכנת צנרת תת קרקעית". באישור זה, לא קיימת החרגה לתשתית צנרת כזו או אחרת.

זאת ועוד, גם הנאשם 3 בהודעתו מסר כי משמעות צנרת תת קרקעית הינה לכל סוג צנרת ולא רק לצנרת דלק:

**"ש: האם הכוונה בהיתר העבודה שהחפירה לא תסכן תנרת תת קרקעית היא לקווי דלק בלבד או לכל צורה אפשרית שיכולה להיות במקום הקידוח?
ת: לכל צנרת כולל מים חשמל ביוב וכל צנרת תת קרקעית אחרת." (ת/23, בעמ' 5, ש' 7-11).**

במסגרת אחריות תפקידו, וככל שהנתונים לא עמדו בפניו על מנת לאשר באופן חד משמעי את יכולת החפירה והקדיחה באותו איזור, היה על הנאשם 4 לברר את כל הנתונים הצריכים לעניין בטרם החתימה על האישור. ככל שלא הייתה בידיו של הנאשם 4 תמונה ברורה אודות תשתיות הביוב של עיריית חיפה, היה עליו לדאוג להשגתן, ולו היה עושה כן, וודאי היה מבחין בתשתיות המצויות באותה נקודה, והקדיחה והפגיעה בצינור הביוב הייתה נמנעת. בהתבסס, בין היתר, על האישור המקצועי שניתן על ידי נאשם 4, התאפשרה התחלת ביצוע עבודות הקדיחה במקום. התרשלותו של הנאשם 4 הייתה בכך שהוא לא ביצע פעולות כלל על מנת לבדוק כי החפירה אינה מסכנת צנרת תת קרקעית.

לא זו אף זו, על הנאשם 4 מוטלת אחריות כפולה לבידוק קבלת האישורים מגורמי החוץ הרלוונטיים גם בהתאם לסעיף

3.1.7.2 לנהל ת/18 כאמור לעיל, שם צוין באופן מפורש כי עליו לוודא כי מבקש ההיתר (הינו הנאשם 3) פנה לגורמים רלוונטיים העלולים להיות מושפעים מביצוע העבודה על מנת להודיעם אודות העבודה.

לא אוכל לקבל את טענתו של נאשם 4 כי הוא אינו עונה על הגדרת "עובד בכיר" כלשון החוק, וכי הגדרתו כמנהל הינה סמנטית בלבד וזאת הואיל ובחינה מהותית של היקף אחריותו והגדרות תפקידו מעידים על כך כי הוא מילא תפקיד בכיר בפרויקט נשוא כתב האישום; הנאשם 4 היה אחד מהגורמים המקצועיים האמונים על מתן אישורים לקבלת היתרים - היינו על ביצוע פעולות מהותיות ומקצועיות אשר בלעדיהן וללא אישורו לא היה ניתן להוציא את היתר הביצוע לעבודה.

כמו כן, הנאשם 2 בהודעתו מסר כי האחראי הרוחבי על הפיקוח של הפרויקט הינו הנאשם 4 (ת/24, עמ' 3 בש' 15). כאשר נשאל האחרון אם נתן לנאשם 4 הנחיות להימנע מפגיעה בתשתיות, מסר הנאשם 2: **"לא זוכר אם נתתי הנחיה כזו או אחרת, הסברתי לו מה מהות הפרויקט ומהו היקפו. אני לא צריך להגיד לו זה ברור מאליו."** (עמ' 70 לפרוט', בש' 8-9).

הנאשם 3 מסר בהודעתו כי הנאשם 4 היה אחראי על הקידוחים והמפקח על העבודה (ת/23, עמ' 3, ש' 19, וכן ראה הערת נאשם 3 בהיתר הביצוע ת/25).

מכאן שתפקידו של הנאשם 4 כאחראי על הפרויקט בתפקידו כמנהל אשר אחראי על תחום הקידוחים בפרויקט, ובין היתר אשר תפקידו היה לאשר כי אין סכנה בקדיחה לצנרת תת קרקעית, וכן לאור העובדה שהנאשם 4 כפוף באופן ישיר לסמנכ"ל התפעול, אני קובע כי תפקידו של הנאשם 4 כמנהל יחידת התיכון האחראי על העניין הנדון, עונה על הגדרות החוק לנושא משרה עליו יש להטיל אחריות פלילית בגין אי נקיטת אמצעי זהירות לזיהום מים.

עוד טוען הנאשם 4 כי, נוהל ת/18 לקבל היתרי עבודה, הוא נוהל המתייחס לבדיקת צנרת תת קרקעית השייכת לבז"ן בלבד ועל כן אין לו אחריות בבדיקת תשתיות השייכות לגורמים אחרים. מדובר בטענה שאינה מתיישבת עם דברי מנכ"ל הנאשמת אשר מעיד בעצמו כי יש לקבל לוודא את מיקומם של תשתיות השייכות לגורמים אחרים, מקום בו רוצים לבצע עבודות שטח, ואף חושב כי יש מקום לבקש את אישורם (ת/48, בעמ' 4 שורות 22-25), כמו כן, הוסיף כי האחריות לכך היא על המנהלים הממונים תחתיו (ראה דיון בעניינה של הנאשמת 1).

כאמור, במעשיו הנאשם לא ביצע בדיקות לעומק או בדיקות נוספות, ולמצער לא דרש מגורמים אחרים להציג בפניו בדיקות שנעשו מול עיריית חיפה ותשתיותיה במקום, הוא לא פנה לאף גורם, הן אצל הנאשמת והן בעיריית חיפה על מנת לקבל היתרים לקדיחה באזור, ולמעשה לא נקט באף פעולה לבדיקת תשתיות נוספות מעבר לצנרת הדלק הקיימת במקום, על מנת לוודא שלא קיימות צנרות אחרות במקום הקדיחה, ולמנוע את פעולות הקדיחה ואת התוצאה ההרסנית של זיהום המים במקום.

מכאן, אפנה לבחון טענות הגנה משותפות שהועלו על ידי הנאשמים.

האם האחריות לזיהום המים היא על חברת הקבלן המבצע/קבלן המשנה?

טענה שהועלתה על ידי הנאשמים בסיכומיהם הינה כי אין להטיל אחריות פלילית על עובדי הנאשמת, אלא האחריות על הפגיעה בצנרת בעת הקידוח הינה של מבצעי העבודה בפועל - חברת NRD ועל חברת קבלן המשנה צמנטכל.

אין ביכולתי לקבל טענה זו, ואסביר. חברת הקבלן NRD והנאשמת התקשרו בחוזה עבודה (ת/10). פעולותיה של חברת הקבלן (NRD) וחברת קבלן המשנה (צמנטכל) בוצעו בהתאם להנחיותיה ועל פי בקשתה והוראותיה של הנאשמת ועובדיה. בהתאם לנספח הבלתי נפרד מהסכם העבודה שכותרתו "תקציר תקנות הבטיחות - מיועד לקבלנים וספקי שירות", קיימת התייחסות לשיטת הנהלים ולכך שלא תתבצע עבודה בטרם יינתנו כל האישורים וקבלת היתרי העבודה והביצוע. על היתרי העבודה והביצוע אחראית, כאמור, הנאשמת, שבאחריותה לוודא כי קיימים כל האישורים הנדרשים והתנאים בשטח לביצוע העבודות על ידי חברת הקבלן ללא סכנה. בנוסף לכך, קובעת הנאשמת בתקנות הבטיחות מנגנון פיקוח על עבודות קבלנים שיעשה על ידי מפקחי עבודה ומפקחי בטיחות מעם הנאשמת וכך מורה תקנתה בטיחות הרלוונטית:

"עובד החברה אשר נתמנה לתפקיד פיקוח על עבודות קבלנים יפקח על ביצוע עבודות הקבלן...המפקח על עבודות הקבלן ידאג למגעים מוקדמים בין הקבלן וקצין הבטיחות לצורך בירורים בטיחותיים בקשר לבצוע העבודה..."

עוד מצוין בתקנות כי:

"מבצע העבודה, כולל קבלן או בא כוחו, מנהל העבודה יחתום על הטופס כמקבל את העבודה לביצוע בכפוף לתנאים הנתונים בהיתר..."

עינינו הרואות, כי אף תקנות הבטיחות שהתקינה החברה בנושא עבודות של קבלן מבצע, מורות על קבלן הביצוע להסתמך ולעבוד בכפוף לתנאים המצוינים בהיתר הביצוע. על כן, הנאשמים אינם יכולים לטעון כי הקבלן, שעה שהוסכם בין הצדדים כי הקבלן יבצע את העבודה בדיוק לפי תנאי ההיתר ובהתאם להנחיות הברורות של הנאשמת - מזמינת העבודה.

אכיפה בררנית ואי העמדה לדין של מנהלים בכירים

טענה זו הועלתה על ידי חלק מהנאשמים והתשובה לה מצויה בלשון החוק. כפי שהובא במסגרת הנורמטיבית של הדיון וההכרעה בעניין. המחוקק בסעיף 20 כב לחוק המים, קבע כי האחריות הפלילית תהיה על "כל אדם אשר בשעת ביצוע העבירה היה מנהל, שותף, למעט שותף מוגבל, או עובד בכיר באותו תאגיד, האחראי לענין הנדון..."

מכאן, שאין מקום להטלת אחריות פלילית על כל עובדיה הבכירים של הנאשמת. מדובר בתאגיד ענק אשר לו מנהלים רבים ולשם ניהול תקין ויעל מתבצעת חלוקת עבודה והאצלת סמכויות. נאשם 2 הינו אחראי הפרויקט מטעם המנהלים הבכירים, הוא החתום על החוזה בעניין הפרויקט הספציפי נשוא כתב האישום ולעניין זה הינו אחד מהאחראים לעניין הנדון, כלשון המחוקק. האצלת הסמכויות ממנו והלאה נעשתה כלפי הנאשמים 3 ו-4. אך וודאי שהאצלת סמכויות זו אינה פוטרת את הנאשם 2 מאחריות על הפרויקט ומטילה את האחריות על המנהלים המבצעים שתחתיו בלבד. כפי שניתן לראות מנהלי החברה וכפי שהובהר לעיל, אחריותו של הנאשם 2 ממשיכה להתקיים וכך גם אחריותם של נאשמים 3 ו-4. לו כל אחד מגורמים אלו היה טורח לבדוק האם בפועל בוצעה בדיקה והתקבלו אישורים מגורמי החוץ, כפי שהם מחויבים על פי הנוהל, ולא היו משליכים את אחריות הבדיקה האחת על השני, וודאי היה בידם למנוע את זיהום המים שנגרם.

סיכום

בחינת מכלול הראיות בתיק מעלה תמונה ברורה ולפיה יש להטיל אחריות לביצוע העבירות על כל אחד מהנאשמים.

הנאשמת, נושאת באחריות פלילית מכוח פעולותיהם של עובדי החברה אשר היו אחראים על עניין הקדיחה נשוא כתב האישום, כל אחד בתפקידו. בנוסף, ניתן להטיל על הנאשמת אחריות פלילית אף מכוח החובות המוטלות עליה במישרין על פי חוק ובהתאם לנהליה שלה למנוע זיהום מים ופגיעה בסביבה.

לא בכדי פיתחה הנאשמת את "שיטת ההיתרים" וקבעה נהלים ברורים, אשר מטרתן לקבוע פעולות ואישורים אותם יש לנקוט בטרם ביצוע עבודת חפירה בשטח. נהלים אלה אינם מסתפקים באדם אחד אשר יבדוק את תנאי השטח ויקבל את ההיתרים הנדרשים מהרשות המקומית ומגורמים רלוונטיים אחרים, אלא קובעת מנגנון עבודה אשר מטיל אחריות על בעלי תפקידים שונים לשוב ולוודא כי אישורים אלו אכן התקבלו ולהבטיח שלא ייווצר סיכון סביבתי במסגרת העבודות.

דא עקא, כי הנאשמים השתמשו במנגנון זה במסגרת סיכומיהם, על מנת להשליך את האחריות מן האחד לשני, כאשר מחומר הראיות עולה כי אחריותו של נאשם אשר היה צריך לוודא או להנחות נאשם אחר לביצוע אותן הבדיקות הינה אחריות שווה לנאשם אשר היה אמון על ביצוע הפנייה בפועל.

סוף דבר

אשר על כן, אני מרשיע את הנאשמים בעבירות המיוחסות להם בכתב האישום.

ניתנה היום, ד' אב תשע"ח, 16 יולי 2018, במעמד הצדדים